

ГЕНІЙ ДОЛІ В ЛЮДСЬКОМУ ЖИТТІ, ЯКИЙ СПРИЧИНЯЄ
РОЗУМІННЯ ВСЕЛЕНСЬКИХ ІСТИН У КОНТЕКСТІ ЗБІРКИ
МИХАЙЛА ОРЕСТА «ГІСТЬ І ГОСПОДА»

У статті висвітлено ставлення Михайла Ореста до людської долі, котра постає в його поезії як терен, на якому відбувається протистояння добра і зла. При цьому увага концентрується на розгляді роздумів ліричного героя про час і простір, фрагментів його спогадів про рідну землю, вираженні його переживань (суму), думок про минуле й майбутнє, філософського осмислення поетом природи людської душі та природи людського буття, які чітко взаємопов'язані у процесі історичного розвитку і є ключовими в контексті філософії Михайла Ореста.

Ключові слова: ліричний герой, старість, буттєве осмислення, думка, доля, автор, істина, світ, об'єкти надприроди, закон, правда, часові рамки, рідна земля, душа, творча уява, добро, зло, історія, гріх, святість.

В статье изложено результаты исследования отношения Михаила Ореста к человеческой судьбе, которая предстает в его поэзии как попрание, на котором происходит противостояние добра и зла, его размышления о времени и пространстве, изложенных в поэзии воспоминаний поэта о родной земле, его печали и в то же время о его философском осмыслении природы человеческой души и природы человеческого бытия, которые взаимодействуют в процессе исторического развития и являются ключевыми в контексте философии Михаила Ореста.

Ключевые слова: лирический герой, старость, бытийное осмысление, мысль, судьба, автор, истина, мир, объекты сверхприроды, закон, правда, временные рамки, родная земля, душа, творческое воображение, добро, зло, история, грех, святость.

Михайло Орест, віднайшовши чимало шляхів осягнення істини, формує уявлення про долю як про чинник існування людської історії. І все ж, як стверджує автор, частка долі залежить від свідомого вибору людини. Проте, зрештою, побутують і певні інші фактори, що впливають на розгортання життєвого шляху. Доля людини – бути на теренах боротьби добра і зла, утверджуючи собою чітке відображення реалій власної дійсності. Хто народився, той проходить шлях, який завершується у дверях безсмертя. Відповідно, Орест намагається вказати людині стежку до істинної радості, яка постає в добрі. Зло можливо подолати, якщо людина схоче підкоритися

благому чину. Проте, як засвідчує історія, найчастіше людство чинить протилежний акт, який веде до самознищення гріховний земний світ. Природа, на думку автора, постає тим рубіконом, за яким знаходиться тимчасовий затишок, що здатний відокремити єство людини від пекельного єства реальності. Душа хоче спокою, а натомість приймає гріх. Вона хоче порятунку, а натомість веде й інші душі до безіменної прірви. Доля твориться людськими думками, які, знайшовши свій шлях у бутті, починають затверджувати епоху як шлях до прогресу або до регресу пізнання. Цей філософський зміст вкладено в низку віршів М. Ореста.

Більшість науковців, які досліджували творчість Михайла Ореста, визначали його долю як найвиразніший чинник формування його своєрідного творчого світу, сповненого різноманітною гамою почуттів, які закріплюють земний сум та вічну радість. Михайло Слабошпицький [33] співчуває випробуванням, які пережив поет в ув'язненні. Соломія Павличко [31] акцентує увагу на тому, що Орест мріяв, аби після смерті його назвали гордим іменням «поета лісу». Ігор Костецький [26; 27] та Іван Кошелівець [28] відкривають істинне обличчя людської природи поета, яка палала прагненням до утвердження вагомих естетично-філософських сутностей. У будь-якому разі, поет, який формує вічне, стає думкою, котра народжує епоху. Ліричну спадщину Михайла Ореста, втілену в п'яти довершених книгах, досліджували Святослав Гординський [11; 12], Володимир Державин [16; 17], Ярослав Славутич [34], Ісає Заславський [18; 19], Ольга Глазкова [10], Павло Боголюб [4], Ольга Бросаліна [5; 6], Ігор Качуровський [21], Павло Ротач [32], Микола Ільницький [20], Олександр Астаф'єв [1], Наталія Кириєнко [22; 23; 24] та ін. Потрібно також віддати належне вітчизняним та зарубіжним науковцям ХХ-ХХІ століття, які внесли чималу лепту в розуміння лірики як такої. Серед них відзначимо Елеонору Соловей [36], Клавдію Фролову [37], Валерію Смілянську [35], Лідію Гінзбург [9], Юрія Коваліва [25], Юрія Лотмана [29], Михайла Бахтіна [2; 3], Валерія Халізева [38], Мартіна Гайдегера [7; 8], Ганса-Георга Гадамера [13; 14; 15].

Одна із тем, яка хвилює М. Ореста, – це тема старості, що розгортається на опозиції старість – молодість. У поезії «Як перейти поріг непереступний...» автор розгортає мотив приходу старості. За його інтерпретацією, у кожної людини старість асоціюється з погасанням; їй видається, що на схилі літ організм не живе, а просто існує, наче за статистичною шкалою, але організм старіє, а душа відчуває свій вік по-іншому. Автор щиро зацікавлений тим, як можна відновити свою молодість? Як зробити так, щоб старість зникла зі зморшкуватого обличчя? Чи взагалі можливо відбутися людиною без маски свого віку («Як перейти поріг непереступний,/ Нерозімкнений розірвати круг» [30, с. 156]). Ліричному героєві хочеться відчути себе знову енергійним, молодим, завзятим, заміряним, окриленим, адже лише на старості багато людей розуміють, які вони помилки вчинили у своїй молодості («Впустити в мислі пошум життєлюбний/ І звуки свіжі в запустілий слух?» [30, с. 156]). Ліричний герой

вірша роздвоюється: виявляється, у ньому є старість (як дійсний стан) та щось таке, яке старості не сприймає (як стан почуттєвий). Герой упевнений, що в його душі живе юність. Тому йому важко сприйняти прихід постаріння («Хтось глибший є в мені, що він носити/ Не хоче нуд постарілого Я» [30, с. 156]). Герой усвідомлює, що в нього є не одне обличчя – їх багато. Звертаючись до всього світу, просить, аби йому було дано оновлені, заслужені протягом життя лиця. Вони показують його справжній вік («Розкрий мої нові обличчя, світе!/ Повинна мати їх душа моя!..» [30, с. 156]). Проте він розуміє, що його прохання не буде задоволено («Німуєш, владарю» [30, с. 157]). Щоб втратити обриси постаріння, змінитися та виглядати так, як потрібно, варто просто жити до свого останнього дня. І лише після смерті можна скинути старечу маску й отримати своє істинне обличчя («...іти/ Найкраще до великої онови/ Тропою гіркості і тяготи» [30, с. 157]). Світ не хоче та й не може змінити свою головну особливість: усякий живий організм старіє. Такий закон природи («На в'янь мою і втому розсипати/ Не хочеш ти дарунків і окрас» [30, с. 157]). Герой вірша констатує, що старість перетнула поріг його тіла і він не може нічого змінити («(На раз один мені далися шати,/ Вони поблякли: їх минувся час)» [30, с. 157]). Світ, даючи людині старість, доводить її скінченність та готує до зустрічі з вічністю. Ліричний герой, поранений недолугим життям, вірить, що його вічність буде проходити у сяйві («Готуєш ти мене, тепер сліпого,/ Піднятися в буття світліший ряд» [30, с. 157]).

У поезії «Є мислі ароматні, наче квіти...» поет виокреслює картину буття, осмислюючи її, передусім, філософськи, відкриваючи для себе, що всі речі у світі є схожими за своєю первинною природою, тобто все в житті взаємопов'язане та перегукується одне з одним. За переконанням Ореста, усі буттєві явища походять від однієї дійсності, а думки чимось нагадують дивовижні запахи: варто лише відчутти їх у своїй свідомості й стає зрозумілим, що вони походять не зі світу земного. Вони є думками, даними людству для життя за законами долі («Є мислі ароматні, наче квіти, – /І аромати є ментальні: дно/ Ума, до них уважного, розкрити/ Їм з ласки влади вищої дано» [30, с. 158]). Тобто, потрібно прагнути до усвідомлення істини власним людським розумом – і тоді почнеться процес пізнання світу та самопізнання. Вища влада є противником людських тягарів, які висять на їхніх плечах протягом життя («І в прірвах чути голоси, відзовні /Скорботам нашим» [30, с. 158]). У поезії М. Ореста актуалізовано думку, що кожна людина здатна побачити хоч дешицю істини, відштовхнувшись від життєвих речей, які походять від одного замислу. Усе є схожим, тому не суперечить одне одному, а навпаки, доповнює («Істини зерно/ Через подібність бачимо назовні» [30, с. 158]). Світ складається зі схожості, тому що походить від одного першоджерела. Навіть людські думки, трансформовані в різні світоглядні течії, можна порівняти з природними масивами («Сестрою горам є височина/ Шляхетних задумів» [30, с. 158]). Та й слова, хоч і різні за значенням, та володіють силою чогось нерозривно цілого («...і однокровні/ Є

дальня мрія, мрійна далина» [30, с. 158]). Весна – як символ буяння світу – також постає єдиною. Такою ж, як і почуття, які вона викликає і які розквітають на її теренах («І, приголублена в однім просторі,/ Лугів і почувань цвіте весна» [30, с. 158]). Весь світ, хоч і має певні ґрунтовні відмінні ознаки, в інтерпретації М. Ореста постає як абсолютно буттєво однотипний.

З тих же філософських позицій підходить поет до трактування концепції людства. У нього людство постає однією нероздільною сім'єю, що править видимим земним світом («Ми, люди, живемо серед родини» [30, с. 158]). Усе, що існує, самоутверджується, доводячи, що реальне життя побудоване на єдності. Усе походить від однієї правди («І небо, далеч, легіт, шепти віт/ Говорять чуйному: Буття – єдине» [30, с. 158]).

У вірші «Свідки» автор сакралізує образ дерев, порівнюючи їх з ангелами. Він наділяє дерева надзвичайними якостями, властивими об'єктам надприроди. Тобто, в авторському контексті, дерева – це не матерія, а те, що постає над нею. У характеристиці Ореста дерева – вічні свідки людства. Персоніфікуючи образи дерев, поет надає їм незвичайної сили. Вони звідусіль слідкують за перебігом історії («О нерозважносте, збагни дерева:/ На тебе дивляться вони, дерева» [30, с. 161]). Вони є творінням надлюдського світу, і людина повинна з глибокою повагою до них ставитися; вони мають приховану владу в реальному світі («Ми вдень сліпі, при світлі непомітні/ Незнаного Судді сини: дерева» [30, с. 161]). Усе, що відбувається у світі людей, є доступним для тлумачення деревами. Вони можуть проникати повсюдно («Вони зглибили нашу мову й мислі,/ Зглибили наші чин і сни дерева» [30, с. 162]). Вони усвідомлюють, яке лихо чинять люди. Проте як дерева (янголи) себе поведуть, коли світу не стане та людство буде судиме за законами правди («І, як настане Суд, чи слово змовлять,/ Щоб захистити нас, вони – дерева?» [30, с. 162])? Це питання залишається відкритим.

У поетичному творі «В словах, що віє з них блаженна прянь...» М. Орест висловлює свої бажання. Бажання, як усталилось, ведуть людину до майбуття, але Орест осмислює у зв'язку з ними реалії минулого часу. Він хоче жити в минувшині, яка перейде в прийдешність. Він сподівається, що його творче перо врятує його від роздумів про нездійсненність мрії («В словах, що віє з них блаженна прянь,/ Я закріплю міру всіх бажань» [30, с. 162]). Головна його мета – це спроба віднайти сенс свого існування в часі, що вже минув. Він хоче відчутти колишню радість, яка тішила на обширах рідної землі («Вчуватися в тайнопис краєвиду/ Знайомого і там шукати сліду/ Колишніх захватів» [30, с. 162]). Він, увійшовши до потоку радісних думок, намагається викинути із своєї пам'яті фрагменти жахливої бувальщини («Забути бран Проклятих літ і невигойність ран» [30, с. 162]). Автор приховує під каскадом розмислів основну думку, свою мрію – опинитися вдома («І те, що в мові смертних зветься пізно,/ І яд його скучний... Моя отчизно!» [30, с. 162]).

У вірші «Потік беззвучності і морок космогрудий!» сюжет вибудовується на опозиції надія та буттєва темрява. Варто зазначити, що людина пов'язана з майбуттям цілим великим і нерозривним вузлом сподівань. Безперечно, кожен у світі прагне кращого життя та тягнеться до нього. А якщо увесь буттєвий процес сповнений жахиття? Що ж тоді? У такому випадку центральне місце в почуттях посідає надія. Поки вона жевріє, людина не втрачає віри в завтрашній день. Ліричний герой вірша «Потік беззвучності і морок космогрудий!» потрапив у вихор темряви, яка спонукала його до рішучих роздумів про реалії життя. Здається йому, що темінь всюдисуша і прагне забрати його душу у свій смертельний полон («Потік беззвучності і морок космогрудий! / З тісноти чорної нема доріг нікуди» [30, с. 163]). Стан абсолютної безпросвітності підкреслено почуттями, які загострились і є виразом лише подихів прірви («Бездонністю проваль і насувом узбіч/ Мій дух ослаблений глуха ясирить ніч» [30, с. 163]). Його заперечення в словах героя про надію, що веде на зустріч з новим днем. Вона сама вистраждана, проте не покидає порогу його свідомості, живе поруч із ним («Все винесе моя надія .../ Безсонням мучена, стоїть і жде вона» [30, с. 163]). Підтекстово виникають запитання: що ж станеться тоді, коли надія виявиться марною? Що трапиться, якщо стане зрозуміло, що їй немає більше сенсу перебувати в почуттях ліричного героя («А що, коли її жадні побачать очі/ По випробі гіркій хмар смуги неохочі» [30, с. 163]). Як поведеться вона, коли буде достеменно відомо, що день ніколи не зміниться і в ньому завжди в епіцентрі залишиться темрява («І небо аспідне, і млисто-сизу муть:/ Сподіваного дня єдино дану суть?...» [30, с. 163])? Мінорність цього почуття посилюється образом вітру як символу недобрих вістей, що засвідчує панування чорної гами життя у світі («...Бездомний вітер б'є в вікно. Суворий данник/ Недобрих, владних воль, світає чужо ранок» [30, с. 163]). Тобто, день постає з чогось, зазвичай йому не властивого та нерідного ліричному героєві твору. Усе навколо опиняється за фатальними ґратами омертвіння, що йде звідусіль та надиктовує долі свої умови виживання («Сад не прокинувся, поблідлі пелюстки/ Покірним саваном укрили травники» [30, с. 163]).

У поезії «Я і мій спомин – ми додому лине...» автор актуалізує вислів ностальгічних почуттів, які стосуються його рідної землі. Ностальгія – це почуття, що походить з минулого, переходячи своїми гранями в теперішній час. Як відомо, минуле Михайла Ореста проходило на українській землі, а дійсність 1948 року (час написання вірша) відбувалася в Німеччині. Поет переносився думкою крізь роки, пригадуючи вершинну суть своєї Батьківщини. Почуття ліричного героя вірша абсолютно ідентичні авторським. М. Орест, перетворивши спогади на машину часу, вертається у свою бувальщину («Я і мій спомин – ми додому лине...» [30, с. 164]). Перед ліричним героєм, у його пам'яті постає картина неповторних краєвидів батьківського краю. Вони окрилюють творчу уяву («Поляна стелиться: злотистий пас/ Піску помежи насувом гостинним Дібровних зеленокупчастих

мас...» [30, с. 164]). Вірш «Я і мій спомин – ми додому лине...» глибинно перегукується за своїм змістом із першим віршем зі збірки «Луни літ» – «Я до тебе вернувся, отчизно моя...». І в першому, і в другому виражено надбуттєвий потяг до зустрічі з рідним краєм; в обох простежується відчуття аромату полину, що протинає віки; спільним є й репрезентація усвідомлення гіркої правди: лише смерть призведе до єднання з Україною. Лише вона здатна повернути сина в дім батька («Ти, може, смерте, поєднаєш нас!» [30, с.164]). У творчій свідомості автора вірша «Я і мій спомин...» виникають образи рослин, які запам'яталися ще з молодих років. По суті, вони постають провідниками в минуле («За попелястим я тужу полином,/ Що запахом пойняв простір і час,/ За свідком юні, нев'янущим цмином» [30, с. 164]).

У поезії «Доля творена» тема людської долі розгортається на опозиції абсолютно відмінних буттєвих станів: добра і зла. Доля постає у трьох часових вимірах: минулого, сучасного та майбутнього. Вони мають різну форму та обрамлення, перетинаються, проте йдуть своїм неповторимим шляхом. Доля має свої закони, які не завжди розуміють люди. Поет це усвідомлює й поетично реалізує цю тезу («Немов чітка повторність приказок/ В устах людей, в душі не раз у мене» [30, с. 166]). У його інтерпретації в цьому вірші концепція долі має свою чітку законодавчу базу, що походить і від людства, і від чогось вищого., адже навіть душа здатна відчувати істинність своєї природи. Доля складається з днів, які людина проживає. Вона існує, перебуваючи десь посеред історичного буття, проте її дуже складно виявити («Вклиняючись між будне і щоденне,/ Чуття нежданого лунає крок./ Його не розгадаю я» [30, с. 166]). І як у попередніх віршах, автор наголошує, що доля не може привести його до рідних просторів, і йому здається, що вона в ньому самому відгукується хрипким голосом поразки. Він хоче змінити свою долю, хоча розуміє, що у нього влади нема («Проте/ Не знаком він, що, молод і безхмарен,/ Мене до рідних міст і рідних царин/ День, лицар переможний, приведе» [30, с. 166]). Його доля сповнена темряви, крізь яку лише час від часу проблискує легке світло («Він, крок – похмурий» [30, с. 166]). Автор (який водночас є і ліричним героєм твору, адже пише про власні переживання) акцентує думку, що його доля схожа на темні спогади з минулого. Вона жахає своєю невідворотністю, видається, що її хід плине всупереч бажанню людини. Образ долі постає символом нерадісності («Може, то вампір/ Заглухлих спогадів про чорні роки/ В свідомість б'ється тупо і жорстоко?...» [30, с. 166]), що увиразнюється уявними найстрашнішими кадрами з життєпису («Кати, тортури, жах ночей, ясир...» [30, с. 166]). Проте автор усвідомлює, що його мучинецький шлях належить минулому часу («Ні, давні муки вигасли давно» [30, с. 166]). Він бачить перед собою шлях у майбуття, як набагато перспективніший. Серце не бажає бути раненим спогадами («Неси́ла їм відгомони тривожні/ Розкочувати у душі, спроможній/ Майбутнього відчутти знамено» [30, с. 166]).

Автора вірша «Доля творена» цікавить питання, з чого ж складається доля людини? Він доходить висновку, що вона постає з дуже багатьох

чинників, які він не може передбачити власним людським розумом («Що доля власна? Міріади воль/ Жили і діяли перед тобою» [30, с. 166]). Уся історія залежить від того, якою її залишили для тебе. Ти народжуєшся та живеш у реальності, яку для тебе підготовлює світ. Проти дійсності людина не піде. Тому важко від усвідомлення тієї істини, що є багато речей, які просто неможливо змінити («Їх безмір тиранічною вагою/ Упав на тропи постаючих доль» [30, с. 166]).

За авторською концепцією, людське горе часто є необґрунтованим, воно – і не просто як плата за зlodіяння, і може бути реалізованим у бутті як понаднормоване («Чи диво, що припалих міра бід/ Є більша за твою вину потворно?» [30, с. 166]). Метафорично утверджується думка, що часом людина, нарікаючи на несправедливість долі, може сказати справедливі слова («Що скарга права на жорстокість жорна» [30, с. 166]), та через її власну недолугість людиною можуть оволодіти злі наміри, які ведуть її душу до безодні («Порочних помислів тяжкий похід/ Триває спозадавна» [30, с. 166]). «Порочні помисли» і здатні перетворити зло на поводири світу («...їх жезла/ Знак вибавить міста, знесе святині» [30, с. 166]). Автор констатує істину, записуючи її до сентенцій: від гріховної думки до вчинення зlodіяння – лише один крок, проте той крок може стати фатальним («Гріховне, мисль опанувавши нині,/ Гріховні завтра витворить діла» [30, с. 166]). Людська історія зупиняється через гріхопадіння («Стаючим днем правує давнина – / Похмура, ненасичена, невщухла» [30, с. 166]). Однак гріх не зникає. Він розвивається в геометричній прогресії й прагне перейти своїм поганьбленим кроком у грядущі часи («Злочинствами і згубою набухла, В прийдешнє проривається вона» [30, с. 166]). Добро, що має спинити рух зла, що творить свою блаженну дійсність, яка приречена потонути в пам'яті поколінь («Тоді/ Добра самозабутній Чин/ Підносить руку в дорогім зусиллі» [30, с. 167]). Розгортаючи цю тему, М. Орест актуалізує опозицію зло/добро як боротьбу двох начал в людині. Ознаки зла – чорнота хвиль, звір, добра – людина, світло («Щоб чорно наростаючої хвилі/ Спинити клік і нестямний рин» [30, с. 167]). У цьому зіставленні акцентується думка, що зло саморуйнується, бо на боці добра – люди («Вали відкочуються. Тихне звір. Його жада не нищить і не палить» [30, с. 167]). У такій ситуації доля на деякий час повертається обличчям до людини, і вона бачить свій неповторний шлях до істини («І світло/ Блага можновладно ралить/ Понурих вод подоланий простір» [30, с. 167]). Проте люди продовжують визнавати спокуси зла за істинність, що дає йому шанс на реванш проти добра («Але підступний потайний бурун/ З-під ніг вихоплюється зголодніло...» [30, с. 167]). Зло продовжує свою лиху діяльність, переслідуючи тих, хто несе у світ правду («...Розстріляного праведника тіло Додолу падає» [30, с. 167]). Коли гине добра людина, пекельність святкує, адже зникають перепони на шляху до знищення людства. Зло завжди аплодуватиме людським стражданням стоячи, бо воно живе та насичується бідами («Мільйони лун/ Нестерпним ляском голосно вістять/ Про темну, про пекельну перемогу»

[30, с.167]). Воно відчуває, що після зникнення багатьох добрих доль йому розв'язуються руки і з охотою приходить робити людям смерть («Вперед! В дні незахищені! В дорогу Відкрити! Впала ненависна гать!...» [30, с.167]). Отже, М. Орест пов'язує майбутнє зі злом. За його переконанням, зло стрімко летить у майбутнє, руйнуючи на своєму шляху всі перепони для зародження лжеістини («Прийдешнє сталося./ Встає воно,/ Як хмара, розгортається над нами» [30, с. 167]). Майбуття постає в ліриці М. Ореста як жива істота, воно страшить своєю приреченістю. Воно ще не відбулося, але внутрішнє людське єство відчуває страшенну тривогу («Спадає, дише, розсуває брами/ І душам стукає в бліде вікно» [30, с. 167]). Образ майбуття в одній системі з образами тіні, хмари, страху, хаосу – усе те, що породжує зло. Частина людства намагатиметься протистояти воїнам тіні, проте сил забракне і страх увійде у світ («І не скувати молитвам тонким/ Його напругу і огроми зросту» [30, с. 167]). Зло забиратиме в людей найцінніше, знаходячи тропу до їхніх сердець («В дім душ воно іде і по помості Проходить тяжко, кроком громохким» [30, с. 167]). З'явиться усвідомлення, що злу протистояти дуже складно, а спокуса дає шанс на перспективи. Проте спокушені зрадять найсвятіше, і тоді збудеться жах у земному світі («То перша вість: навальне розбиття/ Зв'язків у світі, буряне зступання/ Кіл життьових, хаос...» [30, с. 167]). Таке трагічне передбачення майбутнього світу виокреслено в поезіях М. Ореста збірки «Гість і господа», де й образ мовчання символізує смерть людства за гріхопадіння («І вість остання:/ Беззвучний вітер з лон передбуття» [30, с. 167]).

Михайло Орест, поетично осмислюючи концепцію долі людини, хоче показати людству шлях до істини, закодовує її в образі добра. Проте в його репрезентації переважає відчуття смутку, зумовленого гріховністю людства, що заважає піднятися до найсвятішого. У трактуванні гріха ним названо тяжіння людини до слави, багатства, пишноти – тобто матеріального. А духовне як незриме оку залишається поза увагою. Лірик зображує людину як об'єкт чи добра, чи зла, яка має велику владу у світі, утверджуючи в часовому процесі історії одне з них. В епіцентрі його історіософії, що поетично виражена в поезіях збірки, людина мусить прийняти добро. Інакше чекає безодня. Інакше світло не побачать її стомлені від несправедливості очі. Хто прийде творити добро, той вдатний змінити світ на краще і, реалізуючи благі наміри, наблизитись до розуміння самої природи добра, яке дарує людині все, що їй потрібно на її фрагменті буття.

Список використаних джерел

1. Астаф'єв О. Лірика української еміграції: еволюція стильових систем / О. Астаф'єв. – К.: Либідь, 1998. – 234 с.
2. Бахтин М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет / М. Бахтин. – М.: Художественная литература, 1975. – 504 с.

3. Бахтин М. Эстетика словесного творчества / Сост. С. Бочаров; Текст подгот. Г. Берштейн и Л. Дерюгина; Примеч. С. Аверинцев и С. Бочаров. – 2-е изд. / М. Бахтин. – М.: Искусство, 1986. – 445 с.
4. Боголюб П. Михайло Орест – великий поет-мислитель (У другу річницю з дня його смерті – 1901 – 12. 3. 1963) / П. Боголюб// Визвольний шлях. – 1965. – № 9. – С. 954–966.
5. Бросаліна О. Поезія Михайла Ореста: проблема рецепції / О. Бросаліна// Вісник Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка. Сер. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. – 2002. – № 12–13. – С. 90–92.
6. Бросаліна О. Художньо-естетичні засади неокласицизму і творчість Михайла Ореста та Ігоря Качуровського: дис. ... канд. філол. наук: 10. 01. 06 / О. Бросаліна. – К., 2003. – 217 с.
7. Гайдеггер М. Гельдерлін та сутність поезії // Тексти та переклади / Т. Возняк. – Харків, 1998. – С. 345–360.
8. Гайдеггер М. Мова в поезії // Гайдеггер М. Дорогою до мови. – Л.: Літопис, 2007. – С. 41–80.
9. Гинзбург Л. О лирике / Л. Гинзбург. – М.: Советский писатель, 1987. – 358 с.
10. Глазкова О. Висока модерністська генерація. Уоллес Стівенс, Михайло Орест... // Слово і Час. – 1998. – № 3. – С. 24–28.
11. С. Г. [Гординський Святослав] Михайло Орест. Гість і господа. Книга поезій четверта. Накладом прихильників творчості автора // Київ. – 1952. – № 5–6. – С. 310.
12. Гординський С. Чи скоординовано всі координати? // Сучасність. – 1970. – № 5. – С. 40–49.
13. Гадамер Г.-Г. Вірш і розмова // Вірш і розмова: Есе / Г.-Г. Гадамер. – Львів: Незалежний культурологічний журнал «І», 2002. – С. 137–150.
14. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика: вибрані твори / Г.-Г. Гадамер. – К.: Юніверс, 2001. – 282 с.
15. Гадамер Г.-Г. Я і ти – одна душа // Вірш і розмова. Есе: Пер. з нім. Т. Гавриліва / Г.-Г. Гадамер. – Л.: Бібліотека журналу «І», 2002. – С. 56–61.
16. Державин В. Книга поета-мислителя (Михайло Орест «Гість і господа») / В. Державин // Державницька думка. – 1952. – № 7–8. – С. 88–91.
17. Державин В. Лицар ідеалу // Родинне вогнище Зерових / Ред. рада: В. Шевчук та ін.; вступ. ст. Є. Сверстюка / В. Державин. – К.: Гелікон, 2004. – С. 312–318.
18. Заславський І. «Мислі й чуття небуденні...»: Поезія Михайла Ореста // Слово і Час. – 1996. – № 11–12. – С. 13–17.
19. Заславський І. Поет, брат поета // Дивослово. – 1997. – № 5-6. – С. 12–15.
20. Ільницький М. Замкнене у магії слова // Дзвін. – 1994. – № 4. – С. 21–23.

21. Качуровський І. Творчість Михайла Ореста // Науковий Збірник Українського Вільного Університету. – Мюнхен, 1992. – Т. 15. – С. 147–166.
22. Кирієнко Н. Григорій Сковорода та Михайло Орест: паралелі творчості // Актуальні проблеми сучасної філології : зб. наук. праць. – Рівне, 2005. – Вип. 14. – С. 71–79.
23. Кирієнко Н. М. Трагічне світосприйняття в ліриці Михайла Ореста // Питання літературознавства : наук. збірник. – Чернівці, 2005. – Вип. 12 (69). – С. 182–188.
24. Кирієнко Н. «Я вернувся до тебе, отчизно моя...». Естетична система Михайла Ореста / Н. Кирієнко. – Чернівці: Букрек, 2008. – 192 с.
25. Ковалів Ю. Рух естетичної свідомості в українській поезії. Перша половина ХХ століття (генеза, контекст, перспективи): Дис. ... д-ра філол. наук: 10. 01. 02 / Ю. Ковалів. – К. 1995. – 335 с.
26. Костецький І. Антологія піднебесного. До шістдесятиріччя Михайла Ореста // Сучасність. – 1961. – № 12. – С. 44–50.
27. Костецький І. Михайло Орест (50 років життя – 25 років творчості) // Київ. – 1951. – № 6. – С. 285–291.
28. Кошелівець І. Про Михайла Ореста // Сучасність. – 1963. – № 10. – С. 34–42.
29. Лотман Ю. Структура художественного текста / Ю. Лотман. – М.: Искусство, 1970. – 259 с.
30. Орест М. Держава слова: Вірші та переклади / Упор. та авт. передм. С. Павличко / М. Орест. – К.: Основи, 1995. – 526 с.
31. Павличко С. Михайло Орест, поет лісу // Держава слова: Вірші та переклади / Упор. та авт. передм. С. Павличко. – К.: Основи, 1995. – С. 3–12.
32. Ротач П. «Я буду битись за своє письменство...» Михайло Орест: життя і творчість // І слово, і доля, і пам'ять... Статті, дослідження, спогади / П. Ротач. – Полтава: Верстка, 2000. – С. 409–428.
33. Слабошпицький М. «Пройди усі шляхи, що має їх життя...» // Хроніка-2000. – 1993. – № 3–4. – С. 192–202.
34. Славутич Я. Мислитель у поезії: Михайло Орест // Меч і перо: вибрані дослідження, статті та огляди. – К.: Дніпро, 1992. – С. 290–303.
35. Смілянська В. Стиль поезії Шевченка (суб'єктна організація) / В. Смілянська. – К.: Наук. думка, 1981. – 255 с.
36. Соловей Е. Українська філософська лірика: навч. посібник із спецкурсу / Е. Соловей. – К.: Юніверс, 1999. – 386 с.
37. Фролова К. Субстанції незримої вогонь... (Про поетику художнього твору) : літ.-критичний нарис / К. Фролова. – К.: Дніпро, 1983. – 134 с.
38. Хализев В. Теория литературы / В. Хализев. – М.: Высшая школа, 2000. – 398 с.

Annotation

The article deals with Mykhaylo Orest's attitude to a human soul that appears to be an area on which the good and the evil confront each other. He thinks of time and space encountering the fragments of reminiscences of the native land. He is sad. However unintentionally omitting eternally uncured sadness about Ukraine the poet transfers himself to some sober philosophical comprehension both of a human's soul and a human's existence nature that have distinct relationships in the process of historical development. The thoughts that consolidate a human being become crucial in the context of Mykhaylo Orest's philosophy. Mykhaylo Orest in his poetical comprehension of the human destiny wants to point the way to the truth for humanity and code this knowledge in the image of the kindness. But the feeling of sadness caused by the sinfulness of the people that prevent the rising to the holiness prevails in his representation. The sin in the poet's interpretation is the wanting of the material goods - the glory, the wealth and the richness. The spiritual, invisible sides of life have marginal status. Mykhaylo Orest depicts the human as an object of good and evil whose destiny is always determined by his own choice.

Key words: lyrical hero, old age, existential comprehension, thought, destiny, author, truth, world, supernatural objects, law, verity, timeframes, native land, soul, creative imagination, the good, the evil, history, sin, sanctity.